

Sygn. akt XVII AmC 5625/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 sierpnia 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie następującym:

Przewodniczący: SSR (del.) Anna Maria Kowalik

Protokolant: Piotr Hołyś

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 sierpnia 2012 r. w Warszawie

sprawy z powództwa **D. N. (1)**

przeciwko **(...) S.A. z siedzibą w Ł.**

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

orzeka:

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje pozwanej wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści: „**Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych.**”;
2. nakazuje pobrać od **(...) S.A. z siedzibą w Ł.** na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 600,00 zł (sześćset złotych) tytułem opłaty od pozwu od uiszczenia której powód był zwolniony
3. zasądza od **(...) S.A. z siedzibą w Ł.** na rzecz **D. N. (1)** kwotę 360,00 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego.

SSR Anna Maria Kowalik

Sygn. akt XVII AmC 5625/11

UZASADNIENIE

Powód D. N. (1) pozwem z dnia 24 października 2011 roku, skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł. (dalej: (...)) wniósł o uznanie za niedozwolone i zakazanie stosowania w obrocie z konsumentami postanowienia zamieszczonego we wzorcu umowy o treści: „**Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych.**”.

W ocenie powoda wskazane w pozwie postanowienie stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając przy tym jego interesy. Podniósł, że przedsiębiorca ma prawo odmówić konsumentowi wstępu do autobusu, gdy jest on nietrzeźwy, ale w zakwestionowanym postanowieniu nie wskazano, kto i w jaki sposób będzie sprawdzał stan nietrzeźwości, jak zostanie określony ten stan, co gdy konsument będzie nietrzeźwy, ale nie będzie stanowił zagrożenia dla innych uczestników wycieczki, co z powrotem konsumenta w stanie nietrzeźwości do kraju itp. (k. 3 - pozw).

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) wniosła przede wszystkim o odrzucenie pozwu z uwagi na brak należytego umocowania pełnomocnika, a w przypadku uznania, że pozew nie podlega odrzuceniu o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, jak również o połączenie do wspólnego rozpoznania innych spraw toczący się w sądzie pomiędzy stronami niniejszego procesu (k.18 – odpowiedź na pozew). W uzasadnieniu pozwana podniosła, że wprowadzenie tego zapisu stanowi wyraz dbałości pozwanej nie tylko o jakość świadczonych usług, ale także bezpieczeństwo i komfort klientów korzystających z ofert. Zapis jest zatem logiczny i w pełni uzasadniony.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

Pozwana – (...) S.A. z siedzibą w Ł. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług turystycznych, w ramach której posługuje się wzorcem umowy o nazwie „Ogólne warunki uczestnictwa”, który zawiera postanowienie o następującej treści: **„Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych.”**(k.8-9 „Ogólne warunki uczestnictwa”).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wyżej powołanych odpisów dokumentów. Strony nie kwestionowały autentyczności tych dokumentów, ani ich treści, zaś Sąd również nie miał wątpliwości, co do ich wartości dowodowej, stąd były one przydatne dla ustalenia stanu faktycznego.

Sąd oddalił wniosek pozwanej o połączenie niniejszej sprawy ze sprawami o sygn. akt XVII AmC 5624/11, XVII AmC 5626/11, XVII AmC 5627/11, XVII AmC 5628/11, XVII AmC 5629/11, XVII AmC 5630/11, albowiem stosowanie do przepisu art. 191 kpc powód może dochodzić jednym pozewem kilku roszczeń. Powyższy zapis daje zatem powodowi prawo wyboru, z którego powód może skorzystać i dochodzić jednym pozewem kilku roszczeń, albo nie skorzystać, i dochodzić każdego roszczenia w odrębnym pozwie. W niniejszej sprawie powód wniósł o uznanie za niedozwolone konkretnego postanowienia wzorca stosowanego przez pozwanego, a zatem Sąd był zobowiązany do indywidualnej oceny tego postanowienia z punktu widzenia przesłanek, o których mowa w art. 385¹ § 1 kc. Wobec tego zdaniem Sądu nie jest uzasadnione i prawidłowe dla trafności wydawanych w takich sprawach rozstrzygnięć łączenie wielu żądań w jednym pozwie.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Pozew nie podlegał odrzuceniu, albowiem pełnomocnik powoda na wezwanie Sądu uzupełnił jego braki formalne i w dniu 15 listopada 2012 roku do akt sprawy wpłynęło prawidłowo udzielone pełnomocnictwo (k.14.).

Przechodząc do meritum sprawy, Sąd uznał, że roszczenie powoda zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 479³⁶ k.p.c. i art. 479³⁸ k.p.c., przedmiotem postępowania prowadzonego przed SOKiK nie jest kontrola i analiza postanowień konkretnej, zawartej przez strony umowy, lecz kontrola abstrakcyjna wzorca umownego stosowanego przez przedsiębiorcę w obrocie z konsumentami, którego postanowienia mogłyby kształtować treść stosunku prawnego w przypadku zawarcia umowy konsumenckiej (por. wyrok SN z dnia 3.10.2008 r., I CSK 70/08). Celem instytucji kontroli wzorców umownych jest zapewnienie prawidłowego funkcjonowania mechanizmu podejmowania decyzji przez słabszą stronę umowy (konsumenta). Cel ten realizowany jest poprzez konkretną i abstrakcyjną kontrolę wzorców umownych. Kontrola incydentalna wzorców polega na kontroli treści umowy zaczerpniętej z wzorca. Natomiast kontrola abstrakcyjna polega na kontroli wzorca jako takiego, w oderwaniu od konkretnej umowy, której wzorzec dotyczy (uchwała SN z dnia 19.12.2003 r., III CZP 95/03, OSNC 2005, Nr 2, poz. 25, wyrok SOKiK z dnia 19.06.2002 r., XVII Amc 34/01, Dz.Urz.UOKiK 2002, Nr 3, poz. 174). Ocenie podlega treść postanowienia wzorca, a nie sposób jego wykorzystania, czy jego powszechność w analogicznych wzorcach umowy firm konkurencyjnych. Ocena znaczenia postanowień wzorca umowy następuje w oderwaniu od warunków ekonomicznych i gospodarczych działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę. Nieistotne są również kwestie sposobu organizacji lub specyfiki działalności prowadzonej przez przedsiębiorcę, którego wzorzec podlega kontroli w tym trybie (wyrok SOKiK z dnia 19.06.2002 r., XVII Amc 34/01, Dz.Urz.UOKiK 2002, Nr 3, poz. 174).

Instytucja niedozwolonych postanowień umownych opisana w art. 385¹ – 385³ k.c., ma na celu ochronę konsumenta przed niekorzystnymi postanowieniami umowy łączącej go z profesjonalistą. W myśl art. 385¹ § 1 k.c., za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z przytoczonego sformułowania wynika zatem, że możliwość uznania danego postanowienia umownego za niedozwolone i wyeliminowanie go z praktyki zależy jest od spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacji,
- 2) ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami,
- 3) ukształtowane we wskazywany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta,
- 4) postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższe przesłanki muszą zostać spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje, że Sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że przedmiotowe postanowienia nie dotyczą głównych świadczeń stron umowy, gdyż należą do nich tylko takie elementy konstrukcyjne umowy, bez uzgodnienia których nie doszłoby do jej zawarcia (essentialia negotii).

Jednocześnie nie budzi wątpliwości okoliczność, że konsumenci nie mieli wpływu na treść zakwestionowanych klauzul, a zatem nie były one z nimi uzgadniane indywidualnie. Nie uzgodnione indywidualnie są bowiem te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.).

Do rozstrzygnięcia pozostała więc kwestia, czy zakwestionowane przez powoda postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

„Dobre obyczaje” to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc o działanie potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania.

Pojęcie **„interesów konsumenta”** należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, ale mogą tu wejść w grę także inne aspekty: zdrowia konsumenta, jego czasu zbędnie traconego, dezorganizacji toku życia, przykrości, zawodu itp. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lipca 2005 roku, I CK 832/04). Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku.

Obie wskazane w art. 385¹ § 1 k.c. przesłanki służą ocenie tego, czy standardowe klauzule umowne zawarte we wzorcu umownym przekraczają, określone przez ustawodawcę granice rzetelności kontraktowej twórcy wzorca w zakresie kształtowania praw i obowiązków stron konsumenckiego stosunku obligacyjnego.

Pozwana w umowach zawieranych z konsumentami posługuje się wzorcem zawierającym stwierdzenie „**Biuro może odmówić zabrania na pokład samolotu/autobusu osób nietrzeźwych.**”

Przedmiotowe postanowienie umowne stosowane przez pozwaną zawiera uregulowanie, które przewiduje prawo przedsiębiorcy do odmówienia uczestnikowi imprezy turystycznej prawa wstępu na pokład samolotu/autobusu, jeśli jest on w stanie nietrzeźwości.

W ocenie Sądu, przyznanie takiego uprawnienia przedsiębiorcy jest zbyt uciążliwym dla konsumenta, a jednocześnie nie niezbędnym w celu zapewnienia innym uczestnikom imprezy komfortowych warunków wypoczynku.

Sąd podziela stanowisko strony pozwanej, iż powinna mieć możliwość odmówienia wstępu na pokład samolotu czy autobusu osobie nietrzeźwej, aby w ten sposób zagwarantować jak najwyższą jakość świadczonych usług, jak również bezpieczeństwo i komfort pozostałym uczestnikom imprezy turystycznej. Jednakże nie można zgodzić się z twierdzeniami pozwanej, iż zakwestionowane postanowienie nie daje jej wyłącznego i niekontrolowanego prawa do decydowania o tym, czy konsument może skorzystać ze świadczeń przewidzianych w umowie.

Przede wszystkim, zakwestionowane postanowienie posługuje się niedookreślonym pojęciem „osób nietrzeźwych” stwarzając niebezpieczeństwo jednostronnego zinterpretowania zapisów regulaminu przez przedsiębiorcę, co może doprowadzić do zasadniczego i nieusprawiedliwionego okolicznościami naruszenia interesów konsumenta.

Odmowa wpuszczenia na pokład samolotu/autobusu może mieć w pewnych okolicznościach np.: w drodze powrotnej do kraju, daleko idące konsekwencje, dlatego też możliwość taka powinna być precyzyjnie określona poprzez wskazanie, co przedsiębiorca rozumie pod pojęciem „stanu nietrzeźwości”, gdyż powszechnie wiadomo, że w różnych krajach jest on ustalany na innym poziomie, kto będzie i przy użyciu jakich metod sprawdzał stan nietrzeźwości, co stanie się w przypadku sporu pomiędzy konsumentem a przedsiębiorcą w zakresie rozmięcia „stanu nietrzeźwości”. Wydaje się również, że nie zawsze stan nietrzeźwości jednej z osób będzie stanowił zagrożenie dla pozostałych uczestników imprezy i uzasadniał odmowę wpuszczenia go na pokład środka transportu.

Sąd stoi na stanowisku, że przedmiotowe postanowienie w sposób nierównorzędny określa prawa i obowiązki organizatora i uczestnika imprezy, gdyż jest sformułowane w sposób niejednoznaczny, a tym samym daje przedsiębiorcy prawo do jednostronnego interpretowania zapisu wzorca umowy w sposób niekorzystny dla konsumenta.

Zakwestionowane postanowienie stanowi zatem nadużycie przewagi kontraktowej pozwanego jako profesjonalisty względem konsumenta, przyznając pozwanemu przewagę w łączącym ich stosunku umownym. Przedmiotowa klauzula godzi więc w równowagę kontraktową i prowadzi do nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

Zakwestionowany zapis bezsprzecznie zatem, w ocenie Sądu, kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy.

Rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479⁴³ w zw. z art. 365 k.p.c.) nie wyłącza możliwości wytoczenia powództwa przez tego samego lub innego powoda – w tym także przez organizację społeczną działającą na rzecz ochrony interesów konsumentów – przeciwko innemu przedsiębiorcy, niebiorącemu udziału w postępowaniu, w którym zapadł wyrok, stosującemu takie same lub podobne postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. (por. uchwałę SN z dnia 7.10.2008 r., III CZP 80/08, OSNC 2009, Nr 9, poz. 118).

Z powyższych względów kwestionowane postanowienie stanowi w obrocie z konsumentami niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., w wyniku czego Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał je za takie i zakazał stosowania na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c., obciążając nimi w całości stronę pozwaną, jako przegrywającą sprawę. Na koszty strony powodowej składały się: wynagrodzenie jej pełnomocnika procesowego będącego adwokatem, ustalone na podstawie § 18 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

O wysokości opłaty od pozwu i obciążeniu nią pozwanego, jako stronę przegrywającą sprawę w całości, na rzecz Skarbu Państwa orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 i art. 94 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.), przy uwzględnieniu zasady wynikającej z art. 98 k.p.c. Powód nie miał obowiązku uiszczenia opłat sądowych, w związku z treścią art. 96 ust. 1 pkt 3 tej ustawy.

Publikację prawomocnego wyroku na koszt pozwanej zarządzono na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c.

SSR (del) Anna Maria Kowalik